

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské kombinované studium
2011 - 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Knesplová

Vývojové etapy dětství od 1 do 6 let a funkce hry

Praha 2013

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Marie Vacínová, CSc.**

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined (Part-time)
2011 - 2013

BACHELOR THESIS

Jana Knesplová

Development phases of children aged 1 to 6 years and
importance of games

Prague 2013

**Bachelor Thesis Supervisor:
PhDr. Marie Vacínová, CSc.**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Libčevsi dne 4.3.2013

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce paní PhDr. Marii Vacínové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a konzultace, které mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je vypracováním uceleného přehledu, který vystihne vývojové etapy dětství od 1 do 6 let věku a význam hry na rozvoj dítěte. Práce popíše historii hry a zdůrazní potřebu hry i v dnešní uspěchané době. Dále autor v této bakalářské práci podrobně popisuje, jaká by měla hračka být, jaké hry je dobré pro správný vývoj dítěte s dítětem hrát. Zdůrazní, jak je důležité si s dětmi hrát a nechat je si hrát.

Klíčové pojmy

Hra, druhy her, hračka, kultura, sociální prostředí, dětství, vývoj, výchova, motorika, koordinace, myšlení, řeč, osamostatňování, práce, učení, mateřská škola, rodič.

Annotation

This bachelor thesis is compiled as an overview of various development stages of a childhood (1 to 6 years of human life). It also targets the importance of child games on development of every child throughout the early childhood. The thesis describes history of various child games and stresses the importance of child games despite the current busy times we live in. Later on, this thesis describes what an ideal child's toy should be like or should contain, what kind of child games are good for the child's development. It also stresses how important it is for parents to play with their children as well as to just let children play by themselves.

Key words

Games, toy, culture, environment, social background, childhood, development, education, coordination, thinking, speaking, independence, work, learning, nursery school, parents, teacher.

OBSAH

Úvod	7
1. Hra	9
1.1. Druhy her	13
2. Hračka, její historie a jaká by měla hračka být	16
2.1. Hračka tradiční a moderní.....	19
3. Vývojové etapy dítěte	21
4. Batolecí období	24
4.1. Konec jedné vývojové etapy	27
5. Období předškolního věku	29
6. Mateřská škola	34
7. Výzkum	37
7.1. Analýza výsledků.....	37
7.2. Shrnutí výzkumu	48
8. Závěr	49
Seznam odborné literatury a jiných zdrojů	50
Přílohy	

Úvod

„Hrou si děti mají cvičit mysl k jemnosti, pohyby k obratnosti a tělo ku zdraví“¹ J. A. Komenský

V dnešní uspěchané a přetechnizované době často slyšíme hlavně od rodičů předškolních dětí, že si paní učitelky v mateřské škole s dětmi jen hrají a nic je neučí, nebo že děti jen hlídají. Protože autor této bakalářské práce pracuje v mateřské škole a tento názor jej velice udivil, zaměřuje se na význam hry pro děti v jednotlivých etapách jejich vývoje. Vždyť hra je součástí kultury celé společnosti. Provází člověka po celý život - nejen v dětství. Je jednou z hlavních činností dítěte a je účinným pomocníkem právě při výchově a vzdělání.

Pro malé děti není rozdíl mezi hrou a učením. Hračky a hry jsou pro dítě zábavné - kdyby nebyly, děti by si určitě s hračkami nehrály. Dětská hra je vážné zaměstnání. V prvních etapách života je to jediná lidská aktivita a později je to převažující druh činnosti. Můžeme říci, že hra a hračka modeluje skutečnost. Loutka, panenky a panáčkové představují lidi, stejně tak autíčka a mašinky plní ve hře funkci skutečných dopravních prostředků. Stavebnice jsou v menším měřítku stavební prvky. To vše přináší dítěti neustálé poznávání, že jsou hračky různě barevné, nějak seskupené, někde leží, stojí, visí, pohybují se z místa, vydávají různé zvuky, mají různé rozměry a tvary. Děti mohou hračky řadit do řady, do výšky, do šířky, do kruhu, nalevo, napravo, podle barvy apod. Toto vše je nesporně nepřetržitý proces učení.

Pozorovali jste někdy rozdíl mezi dítětem, které si hraje a dítětem, které se dívá např. na televizi? Dítě, které si hraje,

---

¹ MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V. (1989) *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 7.

bývá v pohybu, je aktivní a plně zájmu, neustále brebentí a dovede se hodiny zabývat nejroztodivnějšími věcmi. Ale například před televizorem se stává dítě lhostejným, nehybným a často působí jako zhypnotizované. Naproti tomu při hře děti získávají a procvičují mnohé schopnosti, které uplatní později v životě. Hra je náplní dětství, její účastníci, tedy děti, do ní vkládají všechny své schopnosti, rozum i cit. Pozorujte někdy dítě, kolik má při hrách fantazie, jak oživuje při hře různé předměty, jak s nimi hovoří. Jeden a ten samý předmět neslouží ve hře nikdy stejnému účelu. Dítě například pije z prázdného hrníčku, klacík je někdy lžičkou k zamíchání nápoje, jindy je prutem na ryby. Kostka je někdy stavebním materiálem, jindy zas autem a někdy židličkou pro panenku.

Cílem této bakalářské práce je přesvědčit rodiče dětí, o tom, jak je hra v životě jejich dítěte důležitá. Snad by měla být i návodem k využití některých her při společně stráveném čase s dětmi. Měla by vysvětlit rodičům, co vlastně hra je, jaký má smysl pro život jedince i společnosti. Proč si vlastně dítě hraje a jak si má hrát, aby zdravě rostlo a vyvíjelo se fyzicky i duševně, pomocí kterých her a hraček můžeme dětskou hru řídit a podněcovat. Také by měla rodiče utvrdit v přednosti hry před sezením u televizoru nebo počítače.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí - teoretické a praktické. V teoretické části autor popíše historický vývoj hry, jaká by měla hračka být, jednotlivé vývojové etapy dítěte od 1 do 6 let a druhy her vhodných pro tyto vývojové etapy dítěte.

V praktické části se autor zabývá průzkumem (formou dotazníku), na základě kterého zjistí, zda si rodiče se svými dětmi hrají, jak často a jak dlouho si se svými dětmi hrají. Kolik věnují času na sport s dítětem, jak dlouho a jak často se dívá dítě pasivně na televizi.

1. Hra

Hra je činnost jednoho či více lidí, která nemusí mít konkrétní smysl. Cílem hry je radost a relaxace. Hra se hraje hlavně pro zábavu, ale slouží také ke vzdělávání.

Podle Havlíkové, Vencákové a kol. (2000) je hra základní formou lidské aktivity. Pro dítě je potřebou a hlavní činností a v jeho rozvoji je hra nezastupitelná. Při hře se dítě aktivně vypořádává se světem okolo sebe. Dětská hra je vždy započata dobrovolně, pro vnitřní uspokojení. Hra pomáhá dítěti vyrovnávat se s emočními konflikty. Dítě může prožívat události, které kolem sebe vidí, ale ještě jim nerozumí. *„Jestliže si dítě hraje, je zdravé.“*²

*„Existuje celá řada pokusů o definici hry a o vysvětlení její podstaty, jejího vzniku a účelu. Nejčastěji se zdůrazňuje, že hra je činnost (fyzická nebo psychická), která je vykonávána jenom proto, že je libá a že přináší dítěti (i dospělému, pokud si ještě dovede hrát) uspokojení sama o sobě, bez vnějšího uloženého cíle, ať je to činnost sama o sobě příjemná, nebo i výrazně nepříjemná (např. dolování kamenů při stavbě „domů“ nebo dlouhé čekání v křoví bez pohybu při hře na schovávanou).“*³

Jak uvádí Langmeier a Krejčířová (2006) hra má smysl sama o sobě a je jednou ze základních potřeb člověka ve všech společnostech a kulturách. Pomocí hry může dítě překonat události, které neumí pochopit.

„Hru nelze ani v rodině, ani ve škole, ani v nemocnici rozvíjet tak, že jí dětem nařídíme nebo že jim vnutíme svou organizaci.“

---

² HAVLÍKOVÁ, M., VENCÁKOVÁ, E. a kol. (2000) *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál, s. 59

³ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006) *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, s.100.

Lze ji však podporovat a rozvíjet tak, že hru umožníme, že si hrajeme s dítětem jako jeho společníci, ponecháme mu iniciativu a volnost - a tak ji pomáháme kultivovat, obohacovat a stupňovat. Rodiče či vychovatelé tedy nejlépe svému dítěti porozumí, když se co nejčastěji připojují k jeho hře a nechají se vést jeho vlastní iniciativou.“⁴

Podle Mišurcové, V., Fišera J., Fixla, V. (1989, s. 7) je hra jedna z hlavních činností dítěte. Je účinným pomocníkem při výchově a vzdělání. Ve hře se dítě nejen formuje, ale i projevuje. Proto je hra příležitostí, kdy můžeme dítě hlouběji poznat a na tomto základě lépe vychovávat.

Jak uvádí Opravilová, E. (1988, s. 8, 27, 35) pro dítě je hra nejpřirozenější činností a poskytuje mu maximální citové uspokojení. Podstata hry je v tom, že je pro dítě přirozeně zvládnutelná, přináší dítěti klid, a vyrovnanost. Hra prověřuje dosaženou úroveň, ověřuje schopnost dítěte něco vyřešit a vykonat, zpřesňuje jeho dovednosti a vědomosti, obohacuje sociální vztahy. Aby malé dítě poznalo svět a porozumělo mu, musí se neustále učit. Srovnáme-li dítě s dospělým, tak se vlastně dítě denně učí mnohem víc než dospělý. Způsob učení dítěte je ale jiný než u dospělého. Například dítě s horlivostí staví z písku, tato činnost ho baví, vzrušuje, se skutečným soustředěním tvoří obyčejné bábovičky, tunely ale i nádherné hrady. Dítě, které ve hře někoho napodobuje a s někým se ztotožňuje, zároveň mnohé poznává a ujasňuje si. Učí se vidět věci kolem sebe očima těch, které napodobuje, učí se rozumět jejich jednání, chápat jejich povinnosti. Hra jako společná činnost skupiny dětí, která se řídí určitými pravidly, vede k respektování stanovených norem, řádu a pravidel, které ve světě panují. Dítě se učí respektovat druhé, uvědomovat si jejich práva a povinnosti, hra vede

---

⁴ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006) *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, s.102.

k poznání principů soužití mezi lidmi. Vývojová psychologie považuje hru za hlavní hnací sílu hledání sebe sama v raném dětství a při pozdější socializaci člověka. Člověk začíná poznávat, prozkoumávat a reflektovat svět nejprve v dětské hře. Dítě si ve hře osvojuje dovednosti užitečné pro život, napodobuje chování dospělých, učí se prosazovat. Ve hře se také dítě učí vyhrávat ale i prohrávat, učí se spolupracovat, navazuje kontakt s ostatními dětmi, vybírá si, s kým si chce hrát, s kým ne. Hra je jednou z vývojových potřeb období dětství. Jejím prostřednictvím se nejplněji a důkladně rozvíjí celá osobnost dítěte. Ve hře si dítě rozvíjí pohybové schopnosti, zručnost, rozumovou bystrost, různé druhy praktické činnosti i citové reakce a prožívání, vztahy k druhým a charakterové a morální vlastnosti.

„Hra je rovněž neverbální symbolickou funkcí. Je dalším způsobem vyjádření vlastní interpretace reality, postoje ke světu i k sobě samému. Symbolická hra slouží dítěti jako prostředek k vyrovnání s realitou, která je pro ně nějak zatěžující.“⁵
(Vágnerová, M. 2005, s. 186)

Mišurcová, Fišer a Fixl (1989, s. 30) uvádí, že hra v sobě zahrnuje vztah ke skutečnosti. Někdy představuje určitý odklon od skutečnosti: to když se použije slovo „jako“, znamená to, že se dítě vzdaluje od skutečnosti a zároveň si uvědomuje, že se na chvíli vymyká z vážného života a přechází do světa, který je jen „jako“. Na druhé straně se hrou dítě přibližuje ke skutečnosti tím, že někoho nebo něco představuje a přijímá tak určitou roli. Tímto proniká hlouběji do skutečnosti, poznává lépe své okolí a obohacuje tak svou vlastní osobnost. Hra, i když se nezdá, má svá pravidla, má svůj řád. Odehrává se v určitém čase a vymezeném prostoru, obsahuje prvky napětí a uvolnění. Hra dává možnost sebeuplatnění a tak přináší dítěti a nejen jemu

---

⁵VÁGNEROVÁ, M. (2005) *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, s.186.

radost a uspokojení, jež jsou základním a nevýznamnějším rysem hry. Při hře se u dítěte aktivizuje hlavně schopnost imaginace, fantazie, která mu napomáhá vníknout do skutečnosti a která se přitom současně utváří. Dítě je při hře činorodé, plně projevuje své tvořivé schopnosti. Každá hra je jedinečným tvůrčím dílem dítěte, v němž se uplatňuje celá jeho osobnost.

Havlínová a kol. (2000) uvádí, že pokud dítěti nedáme možnost si hrát, může být silně frustrováno až deprimováno. Kdybychom dítěti soustavně bránili ve snaze hrát si, utlumili bychom tím proces spontánního učení a v celkovém vývoji by došlo k nenapravitelné stagnaci a zaostávání.⁶

Hra dítěti podle Havlínové a kol. (2000) přináší:

- pocit bezpečí;
- sebedůvěru;
- životní dovednosti - manuální, motorické a sociální;
- dítě se učí komunikovat slovy, pohyby, mimikou a navazuje vztahy;
- schopnost chápat druhého, příležitost být pochopeno.
- fyzickou zdatnost, motorickou obratnost;
- zotavení, uvolnění, odreagování;
- citovou vyrovnanost;
- kognitivní rozvoj, rozvíjení myšlenkové pohotovosti, obratnosti;
- kreativitu, rozvoj představivosti a fantazie.
- nové způsoby chování;
- schopnost svobodně jednat - (chci si hrát s tím či oním, na to nebo ono);
- pocit zdraví, který je výsledkem tělesné, duševní a společenské pohody, získané hrou.

---

⁶ HAVLÍNOVÁ, M., VENCÁLKOVÁ, E. a kol. (2000) *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál, s. 60

Jan Amos Komenský ve své knize Škola hrou zdůrazňuje potěšení ze hry. Vedle radosti z pohybu řadí k jejím kladům především vlastní rozhodování a svobodné rozhodování považuje za vrchol předností, jímž se člověk těší. Další potěšení ze hry spatřuje ve společenství, které přirozená povaha člověka tak velmi vyžaduje. Komenského myšlenka, že hravá cvičení jsou krásnou přípravou k věcem vážným, přesně uzavírá úvahy o dětské hře. Hru Jan Amos Komenský začlenil do své pedagogické soustavy a objasnil její mnohostranné možnosti při výchově dětí a mládeže. Komenský pokládal hru u nejmenších dětí za stejně důležitou pro jejich zdravý vývoj jako výživu a spánek.

1.1. Druhy her

Podle Opravilové, E. (1988, s. 37) se hry obvykle dělí do dvou základních skupin, a to na skupinu her **tvořivých** a **her s pravidly**. A dále ještě hry zaměřené na poznávací činnost, které vedou k osvojování podstatných znaků a vztahů, funkčních a druhových vlastností - to jsou hry **intelektuální**. Spočívají hlavně ve vyhledávání shod a rozdílů podle vnějších, ale i vnitřních souvislostí, zahrnují třídění, klasifikaci, přiřazování a seskupování podle druhové příslušnosti apod. Patří sem i hry zaměřené na rozvoj myšlení formou hledání a řešení problému, který je samozřejmě přiměřený věku dítěte. Jsou to například hádanky, různé skládky, příběhy s otevřeným koncem a jiné. Hry, které podněcuje učitelka, nazýváme **didaktické** - tyto hry jsou přímo konstruovány se záměrem rozvíjet hravou formou poznávací funkce. Didaktické hry mají většinou přesnou metodiku, své zvláštnosti a promyšlené pomůcky. S jejich pomocí se dítě učí vyjadřovat vzájemné vztahy, podobnost, nadřazenost, podřízenost, rovnost, množství a polohu. Hry, ve kterých dítě musí dodržet určitá pravidla, přispívají k osvojování mravních

a společenských norem, učí vzájemnému respektu, dodržování výchovného režimu i společenskému soužití mezi dětmi a dospělými. Mezi hry s pravidly řadíme klasické lidové hry, hry pohybové, sportovní, soutěživé i stolní. Osvojení takovýchto her vyžaduje, aby dítě bylo ukázněné a spolupracovalo s ostatními spoluhráči. Dítě se při hře s pravidly učí vynakládat úsilí, rozvíjet mravní hodnoty čestného závodění a soutěžení, umění vyhrávat i prohrávat, nepředbíhat a nešidit. Vztah dítěte ke skutečnosti představují hry **napodobivé**, v kterých si dítě samo stanoví svůj herní záměr a cíl. V těchto hrách se odráží okolní svět dítěte, jeho dojmy, zážitky, pozorování a vzory dospělých. Zpočátku si prostě dítě „na něco“ nebo „někoho“ hraje, postupně se hra stává složitější a osobitým způsobem ztvárňuje odpozorované sociální role z konkrétních mezilidských vztahů. V poznávací činnosti má zvláštní místo hra s konstruktivním materiálem - **konstruktivní hra**. Dítě se při této hře dovede dlouho zaměstnávat hrou se stavebnicemi, pískem, dřívky, kamínky apod.

Mišurcová, Fišer a Fixl (1989, s. 31) třídí hry z pedagogického hlediska na:

- **Hry tvořivé** - volné, čili spontánní jsou takové hry, při nichž si dítě volí samo námět i průběh hry. Jejich hlavním obsahem je vztah k materiálnímu světu. Mezi hry tvořivé patří hry **předmětové**, ve kterých dítě manipuluje s předměty, které ho obklopují, hry **úlohové**, ve kterých dítě na sebe bere známou sociální roli dospělého a napodobuje jeho činnost a vztahy mezi lidmi. Mezi hry tvořivé patří také hry **dramatizační**, při kterých si samo dítě vytváří ve své představě děje, postavy a prožitky. Hovoří s vymyšlenou osobou. Do her tvořivých patří ještě hry **konstruktivní**, při nichž dítě záměrně manipuluje s přirozeným nebo umělým

materiálem, předměty a pomůckami, které připomínají skutečnost svým vzhledem nebo funkcí.

- **Hry s pravidly** - jejich hlavním obsahem je jednání ve vztahu k ostatním hráčům. Do skupiny her s pravidly se zařazují hry **pohybové** (na kočku a myš, na honěnou, míčové hry, hry se zpěvem) a **intelektuální** (didaktické) - v nich je v popředí pedagogický záměr a rozvíjí se hlavně rozumové schopnosti (skládanky, hádanky, stolní hry).

Každá hra, která vychází ve svém námětu i obsahu z dětí samých je vždy doprovázena příjemným citovým laděním, dítě při ní prožívá radost, veselí a uvolnění, zbavuje se svých nepříjemných zážitků a napětí.

2. Hračka, její historie a jaká by měla hračka být

Mišurcová, V., Fišer J., Fixl, V. (1989, s. 9, 10) uvádí: To, že hračka provází lidskou společnost od vzniku dějin, dokazují archeologické vykopávky i pozdější literární památky. K prvním archeologickým nálezům patří hračky, které pocházejí ze starověkého Egypta - míč z papyru, dřevěný krokodýl a hliněné figurky. Z dob starého Řecka se zachovaly doklady o hračkách, jako byly pro chlapce vozíky, figurky koníků a vojáčků. Panenky pro děvčata byly zhotoveny z textilu, dřeva, hlíny, ale i ze zlata, stříbra a slonoviny.

Opravilová, E. (1988) uvádí: *„Hračky patří k dětství od nepaměti. Našly se v sídlištích lovců mamutů a věříme, že budou samozřejmou součástí měst budoucnosti. Každá doba přináší hračky, které vždy souvisí s celkovou úrovní života společnosti. Do hraček se také promítá úroveň současné vědy a techniky, a proto také dítě prostřednictvím současné a moderní hračky poznává současný svět.“*⁷

Pro českou lidovou tradici jsou charakteristické hračky dřevěné a pro moravskou hliněné. Hliněné hračky vyráběli hrnčíři - nejčastěji to bylo nádobíčko, které bylo přesnou kopií nádobí pro dospělé, známé byly figurky ptáčků a zvířátek, které sloužily buď jen k manipulaci, nebo jako píšťalky, kasičky apod. Na Domažlicku, v Praze a u Příbrami existovaly hračky z těsta, které bylo po vyschnutí malováno.

---

⁷OPRAVILOVÁ, E. (1988) *Dítě si hraje a poznává svět*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 83.

V oblasti hraček a her přineslo obohacení osmnácté století. Hry a hračky se vědomě rozlišovaly a využívaly se promyšleně při výchově dětí. Vedle důrazu na didaktickou funkci hry se v praxi objevovaly názory, že má hračka nejen poučovat, ale především poskytovat zábavu. Vznikaly tak nové hračky, které zobrazovaly i to, co přinesl technický pokrok: vláčky, parní stroje, loutky. Děti tak měly k dispozici jak v rodině, tak v mateřské škole širokou paletu hraček: vozíky, koníčky, houpací koně, šavle, loutky, panenky, nábytek, nádobíčko, bubny, praporky, dřevěné kostky, míče atd. Tato škála hraček se postupně ještě rozšiřovala o to, co přinesl rozvoj průmyslu. K nejpozoruhodnějším novinkám patřily hračky mechanické.

Podle Opravilové, E. (1988, s. 83) je předností těchto hraček, že si jejich prostřednictvím dítě zvyká pohlížet na techniku kolem sebe jako na samozřejmou součást života. Přesto by technické hračky měly tvořit jen část vybavení pro hru dítěte. Často je totiž dítě při hře s těmito hračkami pasivní. Sebedokonalejší model, který dítě uvádí v činnost stisknutím nějakého tlačítka, omezuje tvořivou hru dítěte, protože dítě jenom přihlíží a stereotypně manipuluje tlačítkem.

Ještě před sto lety bylo venkovské dítě součástí rodiny, která pracovala a pohybovala se při činnostech, které mohlo dítě jasně a na vlastní oči vidět. V domácnostech na vesnici se chovala domácí zvířata (krávy, husy, slepice, králíci, kachny, prasata apod.) takže dítě přišlo do styku nejen se zvířátky ale i s prací okolo zvířectva. Dítě vidělo, jak se dojí kravičky a kde se bere mléko, jak se krmí slepičky apod. Dnešní moderní dítě je od těchto významných základů života odříznuto. Činnosti, které vykonávají dnešní rodiče, zahrnují většinou přístroje, které jsou pro dítě složité a nejsou určeny ke hraní.

„Od pravěku až do doby velmi nedávné si děti hrávaly s věcmi, které našly ve svém okolí, s předměty denní potřeby v domácnosti a s tím, co jim příležitostně a vzácně vyrobil dovedný tatínek nebo dědeček. K hračce, tj. k věci na hraní, pomáhala dětem především jejich tvořivá fantazie. O příležitost k jejímu uplatnění a rozvíjení jsou tedy naše dnešní děti do značné míry ochuzeny“ (Matějček, 1996, s. 107).“⁸

Rodiče by si měly uvědomit, že pro děti jsou milejší a vzácnější hračky, které pro ně sami vymysleli a udělali, nebo které si pod jejich dohledem udělaly ony samy. Rodiče by se měli vyvarovat nakupování hraček, které se líbí jim a s čím by si oni chtěli hrát, kdyby byli dětmi. Potom se nestane, že tříletý chlapec, který by měl potěšení ze stavebnice, dostane autíčko na dálkové ovládání, které se líbilo hlavně tatínkovi.

Hračka, jako nástroj hry by neměla být módním zbožím, ale prostředkem k vyjádření hodnot, které uznáváme. Dobré a hlavně osvědčené jsou hračky klasické a lidové, prověřené životní zkušeností mnoha generací. Obávat se toho, že pro dnešní děti jsou tyto hračky jednoduché a skromné, není vůbec namístě. Prostřednictvím hry s hračkou dítě zjišťuje, jak věci fungují, rozvíjí své smysly, učí se mluvit a vyjadřovat své myšlenky, zvyšuje svoji obratnost a zručnost, rozvíjí svoji představivost a tvořivost, zvyšuje svoji schopnost soustředěné pozornosti, vytváří své vztahy k ostatním.

Na trhu jsou tisíce hraček a je i mnoho obyčejných věcí na hraní, které nás rodiče stojí jen trochu fantazie. Dobrý výběr hračky závisí na promyšleném uvážení, co již dítě má a také na tom, co dítě baví. Hlavně by ale hračka měla působit na dětskou fantazii, měla by podněcovat pohybový, rozumový a citový vývoj dítěte. Měla by rozvíjet společenské postoje dítěte a napomáhat

---

⁸ MATĚJČEK, Z. (1996) *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, s. 107.

k vytváření správných návyků. Hračka by měla být hygienicky nezávadná, bezpečná a pěkná. Samozřejmě by také měla i něco vydržet, protože děti jsou zvědavé a chtějí se samozřejmě „*podívat i dovnitř, rozebrat ji a dostat se tak hračce na kloub*“ (Matějček, 1996, s. 109).⁹

Hračka jednak pomáhá dítěti vytvářet podmínky ke hře tím, že odráží v realistické nebo stylizované formě svět, v němž dítě žije, jednak motivuje jeho činnost tak, aby se v ní mohlo zcela a všestranně projevit a vyžít. Hra s dobrou hračkou rozvíjí fantazii dítěte a jeho tvořivé myšlení, podporuje tělesný rozvoj a připravuje dítě na společný život s ostatními lidmi.

Podle dětské psychologie má každá hračka svou vývojovou hodnotu a hodnotu podnětovou. Existují hračky, které jsou vhodné pro děti šestiměsíční a jiné pro děti tříleté. Záleží při tom ale na vývojovém věku dítěte, ne na skutečném věku. Jestliže je dítě například ve vývoji nějak opožděno, pak je z psychologického hlediska účelné, aby mu rodiče dávali hračky, které odpovídají jeho současné vývojové úrovni a ne jeho věku počítanému od narození.

2.1. Hračka tradiční a moderní

Tradiční hračky svoji podobu téměř nemění. Tyto hračky si umí děti získat svým kouzlem i v dnešní době. Někdy si možná myslíme, že pro dnešní děti jsou tradiční hračky příliš jednoduché a skromné. Je to ale právě naopak - v dnešním uspěchaném a přetechnizovaném světě tyto hračky děti uklidňují a zpříjemňují jim atmosféru při hře. Mnoho hraček tradičních bylo a je předlohou pro hračky moderní. Tak třeba obyčejné dřevěné skládačky se v současné době nabízejí pod názvem puzzle, dřívější farmy se zvířátky ze dřeva jsou dnes v novějším

---

⁹ MATĚJČEK, Z. (1996) *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, s. 109.

provedení z barevného plastu. Za tradiční hračky můžeme považovat dřevěné kostky, panenky, auta, nádobíčko na vaření, kočárek pro panenku atd. Dalšími tradičními hračkami jsou stavebnice Lego, Cheva, Merku, kubusy, autodráhy, vláčky a mnoho dalších. I přes širokou nabídku různých druhů hraček se stále na trhu objevují i hračky, které byly oblíbené dřívějšími generacemi. Je samozřejmostí, že tyto hračky jsou dostupné v modernějším provedení, ale stále neztrácejí svoje kouzlo.

Preference při výběru hraček se v poslední době výrazně mění. Nároky na hračku se u dětí i rodičů zvyšují. V celém světě se projevuje změna životního stylu a tak se upouští od klasických tradičních hraček a do popředí se dostávají hračky moderní.

Moderní hračka je ta, která reaguje na moderní dobu. Jejich výroba je z velké části masová. Výroba takových hraček se soustředí na citové uspokojení dítěte, dbá na výchovný a rozvojový charakter, na estetické, realistické a hygienické požadavky. Hračka by například měla mít alespoň z části realistické barvy a také by měla mít správné tvary. Moderní technologie dokáže hračkám vtisknout život a tak se objevují plačící a chodící panenky, štěkající pejskové, auta na dálková ovládání, roboti atp. Nevýhodou těchto moderních hraček je, že z dítěte dělají pasivního diváka a snižují tak fantazii a tvořivost dítěte. Při hře s hračkou má být dítě aktivní. Proto by měly moderní hračky tvořit jen část dětského herního vybavení.

3. Vývojové etapy dítěte

Vývojem člověka se zabývá jedna ze základních psychologických disciplin a to je vývojová (ontogenetická) psychologie. Vývojová psychologie zkoumá psychické znaky člověka od početí do smrti.

Vývoj - to jsou kroky vpřed. Vývoj je výsledkem neustálého biologického vývojového programu (růst a zrání organismu) a působení sociálního prostředí. Sociální prostředí je prostředí, ve kterém žijeme a vyrůstáme a je v něm na nás záměrně působeno výchovou. Podle Farkové (2002) je vývoj soustavný proces, během kterého dochází ke změně současného stavu do stavu nového. V průběhu vývoje se mění celý organismus člověka i jeho psychika. Vývoj není vždy stejnoměrně rychlý, u každého člověka má individuální průběh a s postupujícím věkem se zpomaluje.¹⁰

Při vývoji dítěte sledujeme, jak nám dítě roste před očima a to nejen do výšky, ale i do pohybové obratnosti, do výstižného slovního vyjadřování, do rozumové orientace, do množství zájmů a vědomostí, do sebeovládání a do výraznější samostatnosti.

Sigmund Freud (lékař-neurolog a psycholog) **dělí vývojové etapy člověka na:**

- orální stadium - první rok života dítěte;
- anální stadium - druhý až třetí rok života;
- falické stadium - čtvrtý až pátý rok života dítěte;

---

¹⁰ FARKOVÁ, M. (2002) *Úvod do psychologie dospělých*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, s. 7.

- latentní stadium - od šesti let do puberty;
- genitální stadium - asi tak od dvanácti let.

Jean Piaget (švýcarský filozof, přírodní vědec a vývojový psycholog) dělí vývojové etapy člověka na:

- senzomotorické stadium - od narození do 2 let;
- symbolické, předponové stadium - od 2 do 4 let;
- stadium názorného myšlení - od čtyř do 6-7 let;
- stadium konkrétních operací - do asi 11 let;
- stadium formálních logických operací - 12-14 let.

Podle ontogenetické psychologie je nejznámější dělení vývoje člověka na 12 etap:

- stadium prenatální - vývojové období od početí do porodu;
- stadium novorozenecké - období od narození do jednoho měsíce;
- stadium kojenecké - od jednoho měsíce do osmi měsíců věku;
- stadium batolete - od osmi měsíců do tří let věku;
- stadium předškolního věku - od tří do šesti let;
- stadium mladšího školního věku - od šesti do jedenácti let věku;
- stadium staršího školního věku (pubescence) - od jedenácti do patnácti let;
- stadium adolescence - od patnácti do dvaceti let;

- stadium mladší dospělosti - od dvaceti do třiceti let věku;
- střední dospělost - od třiceti do čtyřiceti pěti let věku;
- stadium pozdní dospělosti - čtyřicet pět až šedesát let;
- stáří - šedesát až sedmdesát a více let.

4. Batolecí období

Období batolete trvá od jednoho roku do asi tří let věku dítěte.

Zásadní momenty vývoje v tomto věku jsou:

- spolehlivé osvojení chůze a ovládnání pohybů celého těla, koordinace pohybů rukou;
- rozvoj řečové činnosti - dítě napodobuje slabiky a slova a spojuje dvě slova dohromady (slovní zásoba narůstá oproti prvnímu roku života, kdy znalo dítě dvě slova, ovládá ve dvou letech 200 – 300 slov a ve třech letech již 700 – 900 slov);
- sociální chování je ve znamení osvojování si vhodných návyků při krmení, dále hygienických návyků, postupné kontroly vyměšování a navazování sociálních kontaktů;
- citový vývoj a sebeuvědomování se rozlišuje a postupuje k subjektivnímu prožívání (batole je velmi citlivé na trestání, zákazy a omezování spontánního pohybu);
- hravá činnost je důležitou oblastí, kde si dítě v praktické činnosti ověřuje svou motorickou výbavu, pohotovost smyslového vnímání a senzomotorickou koordinaci;
- různorodé činnosti, aktivní experimentace a opakující se obměňování pokusů působí také na představivost dítěte (hra probouzí v dítěti fantazijní tvořivost, která ve třech letech dosahuje největšího ontogenetického dozrání).

Toto období je obdobím intenzivního rozvoje, který zasahuje mnoho oblastí - hlavně motoriku, myšlení a řeč. Roční dítě si hraje většinou doma s rodiči, ale vzhledem k tomu, že již udrží rovnováhu a začíná zvládat chůzi, stávají se další podněty

dostupnějšími. Jakmile dítě zvládne chůzi, z dřívějšího ťapání se stává běhání. Rychle se učí rozeběhnout, zastavit, otočit a běžet zase nazpátek. Do schodů už neleze po kolenou, ale chodí (většinou ho ale musíme ještě přidržovat).

Další dovednost, kterou dítě začíná zvládat je věci házet a do věcí kopat. A to je ta pravá chvíle na míč, který je v tomto věku hodně oblíbený. Dítě za míčem běhá, honí jej a kope do něj. V tento moment si můžeme s dítětem hrát hru na házení a kutálení.

Protože v tomto období začíná dítě vidět barevně a začíná se rozvíjet také jemná motorika, jsou výbornou hračkou barevné kostky na stavění. V batolecím období už umí dítě postavit kostky na sebe a dělá „věž“, nebo „komín“, ale také dovede kostky řadit za sebe a staví „vlak“. Protože ale dítě v tomto období ještě neudrží dlouho pozornost, bývá jednou formou hry brzy unaveno. Rodiče by tedy měli hru obměňovat a všímat si známek únavy dítěte. Ve vnímání a v řeči dochází k ustálení a utvrzování předchozích vývojových pokroků.

Dítě si v tomto období začíná více povídat pro sebe a cvičí si tak řeč ve svém monologu, kterému ale většinou není rozumět. V tomto období má dítě velký zájem o knížky s obrázky. Z obrázků v knížkách má ohromnou radost - chce je uchopit, plácá do nich ručkama. Proto bychom měli dětem knížky s pestrými obrázky pořizovat - je to totiž začátek čtení.

Podle Matějčka, Z. (2004, s. 114 - 115) rodiče zajímá a upoutá nejvíce rozvoj řeči dítěte. Slova, která dítě doposud říkalo, byla většinou spojena s věcmi nebo činnostmi. Byla to jména lidí, zvířat, věcí a dějů. Tak jako se dítě naučilo řadit kostky na sebe, nebo za sebou, tak se nyní učí řadit slova za sebou („táta pá“). Typická v tomto období je věta o třech slovech. Dítě tedy začíná mluvit v jednoduchých větách. Už většinou ví, co je to „já“, „ty“,

„oni“. Sobě ale většinou neříká „já“, ale jménem, kterým na něj volají ostatní. To, že si dítě říká vlastním jménem, odpovídá utvářejícímu se vědomí vlastní osoby. Na vědomí vlastního „já“ závisí i to, že si dítě začíná uvědomovat své postavení v rodině. V tomto období si dítě začíná uvědomovat, jaký mají lidé vztah k němu (k dítěti) a pozoruje jejich jednání. A to je ta pravá chvíle, kdy se probouzí „sociální zájem“. V tomto období jsou oblíbenými hračkami panenky a medvídkové, pejskové, kočky a další figurky zvířátek. Do nich dítě promítá své dosavadní znalosti a zážitky z lidského světa a své city.

„ A tak můžeme být svědky toho, jak dvouletá holčička dává svou panenku na hrníček, jak ji krmí, dává do postýlky, jak ji nabacá a jak na ní promlouvá káravě tátovým hlasem, s dokonalou jeho intonací. S překvapením někdy zjišťujeme, jak bystře nás děti pozorují. A ve své hře nám pak nastavují zrcadlo. Ano, takto se jim jevíme.“ ¹¹

Podle Leach, P. (1995, s. 369 - 371) by měli rodiče dítěti pomoci, aby si dítě hrálo. Například tak, že **rodiče zajistí dítěti místo, vybavení a čas na hry**. Pokud s dítětem rodiče sdílí toto místo, musí zajistit, aby si mohlo dítě hrát bez omezení. Rodiče musí také často měnit „scény“, zejména nechodí-li často ven. Proto třeba použijte kuchyň nebo koupelnu na hry, při kterých se dělá nepořádek, hudbu, nebo pohádku může dítě poslouchat v obývacím pokoji a skotačit můžete s dítětem ve vaší posteli.

Pobyt venku je pro dítě nesmírně důležitý. V parku a na louce získá dítě jiné zážitky v porovnání s těmi doma. Dítě potřebuje poznat vítr, déšť i svit slunce.

---

¹¹ MATĚJČEK, Z. (2004) *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, s. 116.

Mělo by se seznámit s trávou, blátem, kalužemi a také s napůl děsivým pocitem volnosti z širokého otevřeného prostoru. I zimní počasí je normální a dítě se s ním musí seznámit. Chcete-li s dítětem zůstat v suchu, i tak existují místa, která batoleti umožní získat nové zážitky. Například taková jízda vlakem, nebo autobusem je pro dítě vždy oblíbená.

Je potřeba, aby rodiče zajistili pro dítě předměty na hraní. Dítě si nebude moci hrát, pokud budou hračky uloženy ve skříni. Snažte se, aby hračky byly na místech, kde si vaše dítě obvykle hraje.

Nabídněte dítěti spoluúčast v jeho hře. Dítě nemůže hrát na honěnou, když nikdo neběží za ním. Nemůže zkoušet kutálení a chytání míče, nehraje-li s ním nikdo jiný.

Pomozte batoleti soustředit se. Samo nenajde uspokojení v náročných hračkách, jako jsou skládačky nebo nejrůznější stavebnice. Budete-li s ním ale sedět, mluvit, podporovat a povzbuzovat ho, bude schopno pokračovat déle.

Pomozte dítěti navázat kontakt s jinými dětmi. Nebude si s nimi ještě hrát, ale bude mít velkou radost a mnoho nových nápadů, bude-li si hrát vedle nich.

4.1. Konec jedné vývojové etapy

Takto jsme dospěli s naším dítětem na konec třetího roku. Jenomže jak už to bývá - konec jedné etapy znamená začátek té další. Tyto konce a začátky se zpravidla prolínají a překrývají, přičemž je toto prolínání a překrývání u každého dítěte trochu jiné, individuální. Dospěli jsme tedy z období batolecího do období předškolního. Nyní stojíme s naším dítětem na prahu mateřské školy.

Psychologové zjistili, že za tyto tři dosavadní roky dítě získalo tolik, kolik nezíská za celou další dobu až do dospělosti. Do těchto tří let věku tedy získává dítě více, než ve všech následujících mateřských školách, základních, středních i vysokých, které bude později dítě navštěvovat.

5. Období předškolního věku

Toto období trvá od tří do šesti (popř. sedmi) let. Je charakterizováno rozvojem pohybové aktivity a intenzivního smyslového a citového vnímání. Zakončením třetího roku života nastává období, které bývá označováno jako druhé dětství.

Dítě se stalo v tomto věku svébytnou osobností, neboť získalo vědomí vlastního „já“

Pohybově je dítě již dobře vybaveno a jeho motorika mu dovoluje s dostatečnou přesností vykonávat všechny základní pohyby.

Psychický vývoj dítěte významně pokročil, vyhraňují se základní schopnosti, které jsou charakteristické pro lidskou osobnost. Období vzdoru, které se obvykle zcela projevuje kolem dvou let, nebo krátce po dvou letech, už pomalu ustupuje a dítě lépe přijímá společenské požadavky.

Předškolní věk má dva hlavní předěly, dané novým sociálním zařazením dítěte. Prvním je vstup do mateřské školy a druhým (po dovršení šestého roku) je nástup do základní školy.

Motorika:

Vývoj motoriky navazuje na základy položené v období batolete. Dítě lépe koordinuje své pohyby, lépe zvládá obratnost rukou, nohou i trupu. Dokáže jít rovně, stát malou chvíli na jedné noze. S přibývajícím věkem je schopno skákat po jedné noze, poté se odrazit a skočit. Dokáže již také používat prvních „pohybových strojů“, kterými jsou trojkolky nebo šlapací auta a vlastními silami tak ovládá stroj, který ho veze. V oblasti jemné motoriky se dítě stává zručnější. Neustále se vyvíjí kresba, zvládne navlékat korálky na nit a dokáže si zapnout knoflíčky a zavázat tkaničky.

Vnímání:

Důležitým procesem pro dítě předškolního věku je vnímání. V tomto věku dosahuje vyššího stupně než u batolete. Dítě už nezajímá jen celá věc a její funkce, ale i její části. A tak v tomto věku dítě často hračku ještě než si s ní začne hrát, rozebere. Prostě proto, že chce vědět co je uvnitř a proč ta hračka dělá, to co dělá. Klasickou hračkou pro děti předškolního věku je proto stavebnice (Lego a puzzle).

V tomto období je dítě hodně zvědavé, všímá si detailů a rádo se směje. Mezi pátým a šestým rokem už dítě pozná téměř všechny barvy. Sluchové vnímání se zdokonaluje. Dítě dokáže více rozlišit zvuky, které k němu doléhají a snaží se je napodobit. Při vnímání prostoru dítě nedokáže odhadnout vzdálenost. Hodiny, týdny a měsíce se mu zdají delší než dospělým.

Myšlení a řeč:

Období od tří do šesti let je velmi ovlivněno rozvojem myšlení a řeči. Myšlení je názorné a je ovlivněno aktuálním děním. Dítě zkoumá vztahy a jejich vzájemné souvislosti. S myšlením souvisí samozřejmě i řeč. V tomto věku se řeč vyvíjí velice rychle. Ještě ve dvou letech a na začátku třetího roku se jeho řeč omezovala na jednoduché větičky, nyní už umí většina dětí mluvit ve větách rozvitých a většinou ovládají všechny základní skladby mateřského jazyka. Teď už to není jen „obyčejné povídání“, dítě už umí vyjádřit své myšlenky a přání. Některé děti znají v tomto věku celou řadu básniček, říkanek a písniček. Nyní nastává opravdu čas na knížky, které se stávají „vzdělávacím nástrojem“. Dítě předškolního věku miluje pohádky. Děti už nezajímají jen věci na obrázcích, ale i zobrazený děj. V tomto ději pak poznávají, co lidé, nebo zvířátka dělají, co říkají a co cítí a jak se při tom ta zvířátka a lidé tváří.

Předškolnímu věku se říká také období fantazie. Dítě si rádo vymýšlí a sní, oživuje neživé věci a dává jim lidské vlastnosti.

Kresba:

Ve třech letech dítě zjistí, že svislé čáry a kruhy jsou mnohem snazší než vodorovné linie. Jeho kresby jsou proto čmáranice buď s čárami nahoru a dolů, nebo kruhy. Brzy ale začne vidět něco, co mu připomíná lidskou bytost. A tak nakreslí kulatý tvar, přidá k němu několik čar a potom ohlásí svůj první portrét: „Maminka“
Ve čtyřech letech začne malovat se záměrem namalovat člověka. Tato kresba člověka většinou má velkou hlavu s očima, možná i s nosem a ústy a hned z hlavy budou vyčnívat nohy (hlavonožec). Ale už během pátého roku života se nakreslená figura začne podobat živému jedinci. To už má figura hlavu i tělo, nohy i s chodidly, paže i s rukama a dokonce nakreslí figuře i šaty. V tomto období už dítě jen tak nečará, zkouší kreslit i jiné věci - koně, auta, traktory, domečky a další věci. Někdy zažijeme s jeho výtvary leccjaké překvapení, ale důležité a nejpodstatnější je, že svůj výtvar pojmenuje. Jestliže dítě tvrdí, že vytvořilo traktor, tak je to traktor tak, jak ho má v hlavě - je velký, vrčí, kouří a veze hlinu.

Dítě a hra:

Předškolní dítě už je někým jiným. Zkouší každou činnost, které si všimlo u dospělých, ale ne jen pouhým jednoduchým napodobováním (jako to dělá batole), ale tím, že se snaží přímo zaujmout místo dospělého a být jím. Když „dělá“ paní učitelku, tak se všim všudy - v jeho řeči je slyšet intonaci paní učitelky, je tam i postoj paní učitelky. Postavy, které představuje má ve své hlavě - nepotřebuje kostýmy, ale potřebuje rekvizity. Má paní učitelka brýle? Pak je potřebuje i dítě. Pokud „dělá“ pana doktora, potřebuje k tomu nástroje. Pokud budete poslouchat,

uslyšíte, jak ujišťuje svou nemocnou panenku, že „to je jenom takové poslouchátko, neboj se, to nebude bolet.“

Pro dítě předškolního věku je velice důležité vytváření věcí vlastníma rukama. Začíná zkoumat materiál - chce kreslit, malovat, stříhat atp. Barvy, tím, že se naučí jejich jména, jsou pro něj důležité. A tak začne úmyslně zkoumat, že ta růžová je trochu podobná té červené, začíná o barvách přemýšlet.

Hra s vodou, pískem, blátem nebo těstem má v sobě dramatičnost. Teď už nesedí jen tak na pískovišti, ale míchá „cement“ (jako to viděl u dědy na chaloupce), pokud má možnost mamince pomáhat s pečením a dostane kousek těsta, určitě zkusí „upéct“ rohlíček.

Takové „obyčejné“ kostky - v tomto věku už nemusí sloužit jen ke stavění na sebe, nebo vedle sebe. Dítě je může třídít třeba podle barvy, nebo velikosti. Může je ale také začít počítat - kterých je méně? Červených, nebo zelených? Taková kostka také může být sluchátkem od telefonu (nebo mobilním telefonem). Zkrátka, dítě se svou fantazií určitě najde i v kostkách, co potřebuje.

K dalším pokrokům u dítěte v předškolním věku dochází v oblasti společenské. Ještě v druhé polovině třetího roku převládá u dětí takzvaná paralelní hra (děti si hrají vedle sebe, ne spolu). Dítě v tomto věku má rádo dětskou společnost a dovede druhé dítě brát jako partnera pro hru a tak v tomto období dítě dochází do vyšší fáze hry a to je k „suhře a ke spolupráci při hře.“ Teď už si hraje více dětí společně. Mají společný cíl, společný prostor a společný čas. A toto je základ pro spolupráci dětí v budoucnu.

Televize:

Jak uvádí Leach, P. (1995, s. 462 - 463), na rozdíl od her se skutečnými lidmi a věcmi sledování televize nevyžaduje žádnou

tělesnou účast či manipulaci. Velké množství rodičů a pedagogů proto označuje televizi za lákavého požírače času a tento čas by děti lépe trávily s knihami, hudbou nebo aktivní hrou. Televize může hrát negativní roli v životě malých dětí, ale může hrát i roli pozitivní. Dítě, které má rádo, když se mu čte, může poslouchat a sledovat v televizi pěkné dětské pohádky. Dítě, které žije s rodiči na venkově, může v televizi vidět městské ulice plné lidí, vysoké domy, které ve vsi nemají. Městské děti naopak mohou v televizi vidět, jak se pasou kravičky na louce za vesnicí, stromy, na kterých zrají třešně atp.

Výběr záležitostí především na rodičích. Pokud nabídnou dítěti jen několik krátkých programů a udrží rovnováhu mezi sledováním televize a ostatními činnostmi.

6. Mateřská škola

Matějček, Z. (2004, s. 141) uvádí, že od tří let většina našich dětí chodí do mateřské školy. V posledním roce před školou jich do mateřské školy dochází dokonce více než 90%. Je to skoro naše specialita - jinde tomu tak není. A je to rozhodně dobrá věc.

„Kdybych mohl nějak ovlivnit naše zákonodárství, velice bych se přimlouval, aby všechny naše děti měly nárok na mateřskou školu už ze zákona. Ne povinnost, jako je povinná školní docházka, ale nárok, což znamená, že pokud rodina o přijetí svého dítěte požádá, musí se jí vyhovět. Dítě nesmí být odmítnuto proto, že snad tam není místo, že matka je na mateřské dovolené nebo z jakéhokoliv jiného důvodu.“¹²

Podle Jeřábkové, B. (1993, s. 51) děti v dnešní době potřebují bezpečná místa ke hraní, kde mohou navazovat kontakty s jinými dětmi.

Rodiče potřebují mít k dispozici zařízení, ve kterých jsou jejich děti zaopatřeny, aby tak mohli lépe koordinovat svůj život mezi zaměstnáním, rodinou a dalšími požadavky dnešní společnosti.

Mateřská škola musí vyrovnávat to, co dětem dříve zcela poskytovalo bohaté civilizační prostředí makrorodiny (tj. rodiny vícegenerační), do které se narodily a ve které žily.

Mateřská škola musí dát dětem příležitost komunikovat s jinými dětmi, možnost vzájemně se s nimi měřit, vyřizovat si konflikty, učit se ve hrách vyhrávat a snášet prohru, řídit se určitými pravidly, cvičit se v ohleduplnosti. Toto vše jim dnešní mikrorodina s jedním nebo dvěma dětmi dát nemůže, proto

---

¹² MATĚJČEK, Z. (2004) *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, s. 141.

se musí mateřská škola v rozhodující míře podílet na tom, aby vykompenzovala tento nebezpečný deficit v základních zkušenostech, učebních možnostech a sociálních vztazích.

Mateřská škola musí dětem poskytnout pomoc při přechodu z intimní skupiny dnešní rodiny do širší společnosti. Dnešní dítě nežije v jemu srozumitelném a přehledném sociálním pořádku, nýbrž v komplikované a dynamické společnosti, do které musí být uvedeno. Děti většinou po společnosti jiných dětí touží. Jsou šťastné, když se mohou zapojit do hry, když se s ostatními dětmi kamarádí.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání uvádí: Mateřská škola má dostatečné prostory a takové prostorové uspořádání, které vyhovuje nejrůznějším skupinovým i individuálním činnostem dětí. Dětský nábytek, hygienické zařízení i vybavení pro odpočinek dětí jsou přizpůsobeny dětem, jsou zdravotně nezávadné a bezpečné. Vybavení hračkami a pomůckami odpovídá počtu dětí a jejich věku. Na budovu mateřské školy bezprostředně navazuje zahrada či hřiště a tyto prostory jsou vybaveny tak, aby dětem umožňovaly různé pohybové a jiné aktivity.

V denním programu mateřské školy je respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí. Pedagogové se sami chovají podle zásad zdravého životního stylu a poskytují tak dětem přirozený vzor. Všechny děti mají rovnocenné postavení a žádné z nich není zvyhodňován.

Denní řád mateřské školy je dostatečně pružný, umožňuje reagovat na individuální možnosti dětí, na jejich aktuální potřeby. Do denního programu mateřské školy jsou pravidelně zařazovány řízené zdravotně preventivní pohybové aktivity. Děti zde mají dostatek času a prostoru pro spontánní hru, aby ji mohly dokončit, nebo v ní později pokračovat. Veškeré aktivity jsou

organizovány tak, aby děti byly podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování.

„I pro děti ve školce platí, že něco se smí, něco se nesmí, něco se musí a o něčem se můžeme domluvit. Ostatně určitý řád ve věcech a dodržování určitých pravidel dává dětem větší pocit jistoty než bezbřehá a beztvará pseudovolnost - a následkem toho uvolňuje jejich schopnosti pro radostnou aktivitu, pro učení, pro nabývání zkušeností atd. Platí, že dítě nesmí ohrozit sebe - a nesmí ohrozit druhé. Ubližovat se prostě nesmí! Paní učitelka svou autoritou ve školce určuje, co je dobré a co není, ona dává najevo, co jí dělá radost a co ne, ona rozděluje pochvaly a ocenění, stejně jako svůj zdrženlivý postoj či nesouhlas. Čili je to ona, kdo děti ve školce vychovává, i když si to sama třeba nepřipouští. A činí to tím, co dětem říká, ale ještě více tím, co dává mimoslovně najevo - tj. v oněch tisících drobných akcí a reakcí, jak je přináší denní život.“¹³

Mateřská škola se stala dalším nejdůležitějším prostředím v životě dítěte, protože zde tráví většinu denního času. Je nutné v mateřské škole přijímat dítě jako rovnocennou osobnost s právem vlastního názoru, kterému je poskytován dostatek prostoru pro svobodné rozhodování, samostatné jednání a přijímání důsledků takového jednání.

---

¹³ MATĚJČEK, Z. (2004) *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, s. 169 - 170.

7. Výzkum

Pro realizaci výzkumu si autor bakalářské práce zvolil kvantitativní metodu - dotazník.

Výzkum probíhal formou anonymního dotazníku (příloha č. 1) v mateřských školách ve městě Louny v měsíci lednu 2013. Za pomoci učitelek a ředitelek mateřských škol bylo rozdáno 100 dotazníků, na vyplnění dotazníků měli rodiče jeden týden. Vyplněné dotazníky rodiče odevzdávali do zapečetěných schránek umístěných v daných mateřských školách. Rodiče odevzdali 55 vyplněných dotazníků.

Dotazník obsahoval 17 otázek. Otázky a odpovědi na ně autor vyhodnocoval jednotlivě. Po vyhodnocení odpovědí je autor bakalářské práce analyzoval formou výsečových grafů s popisky.

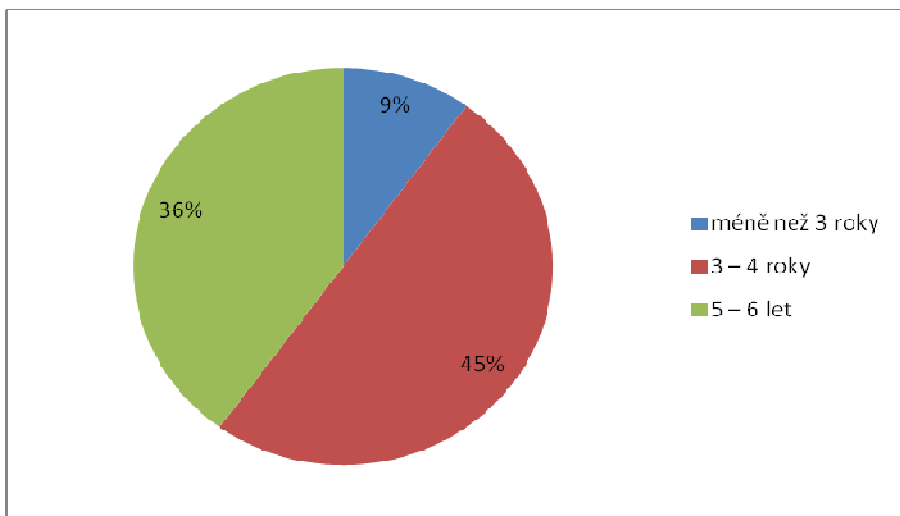
Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, zda si rodiče s dětmi hrají a jakou dobu denně, zda dětem rodiče čtou a jak důležitá je hra dětí podle rodičů. Dále se autor v dotazníku zaměřil na rozdíly důležitosti pohybu a sportovních aktivit dětí a pasivním sezením u televize, nebo počítače.

7.1. Analýza výsledků

V této části bakalářské práce se autor zabýval získanými daty, která vyplynula z dotazníku. Otázky a odpovědi jsou vyhodnoceny tak, jak byly v dotazníku položeny.

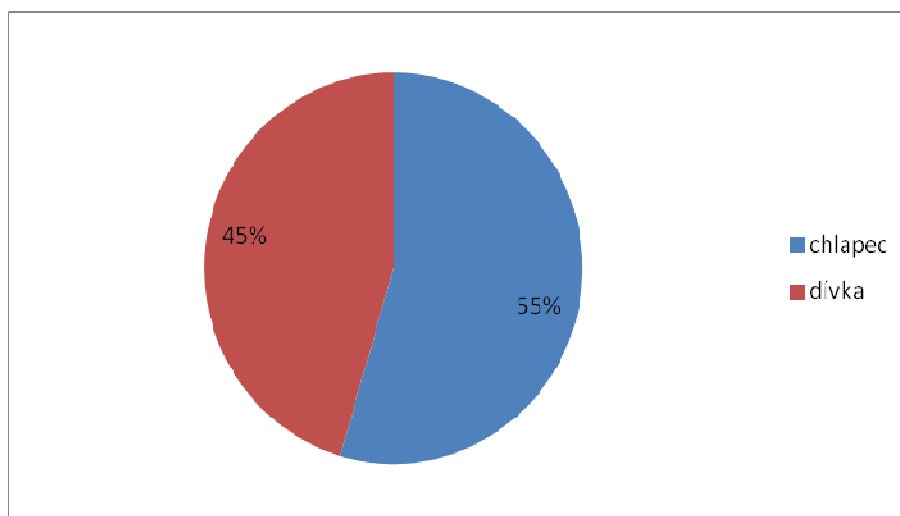
Vyhodnocení je zaznamenáno do výsečových grafů s popiskami.

1) Věk Vašeho dítěte?

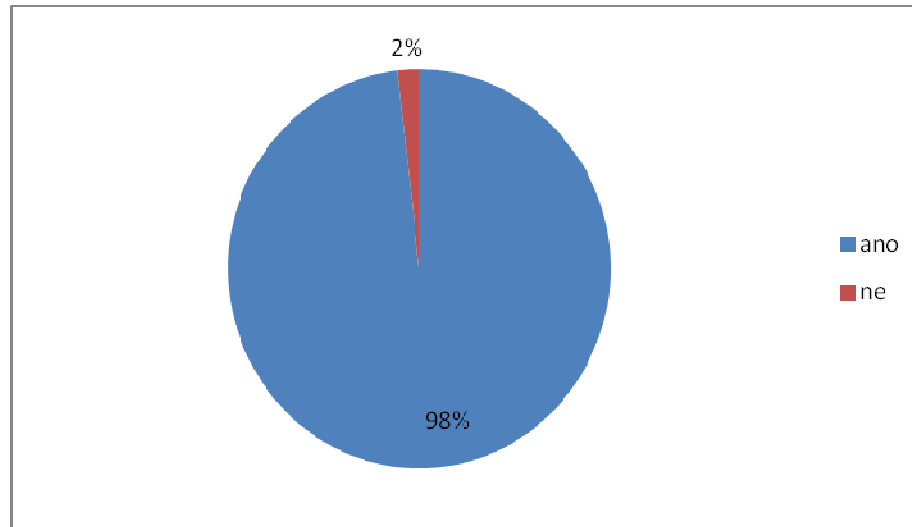
Z tohoto grafu vyplývá, že z 100% odpovědí na tuto otázku je 36% dětí ve věku 5-6 let, dále 9% dětí ve věku mladším než 3 roky a 45% dětí ve věku 3-4 roky.

2) Pohlaví Vašeho dítěte?

Touto otázkou bylo zjištěno, že 55% z počtu dotazovaných jsou chlapci a 45% je dívek.

3) Vlastníte ve Vaší domácnosti počítač?

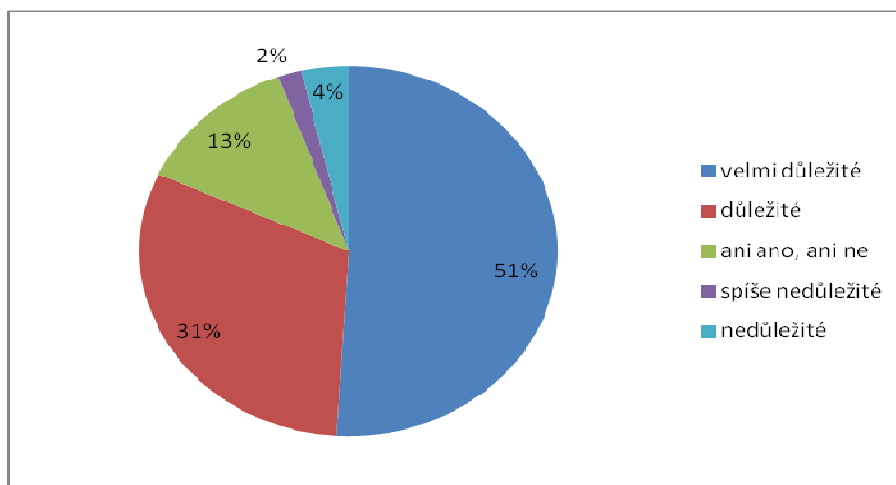
Na tuto otázku odpovědělo kladně 98% - z toho vyplývá, že ve většině domácností vlastní počítač. Pouze 2% uvedla, že počítač doma nemají.

4) Vlastníte ve Vaší domácnosti televizor?

K této otázce nabylo třeba vytvářet graf, jelikož 100% dotazovaných odpovědělo, že vlastní doma televizor.

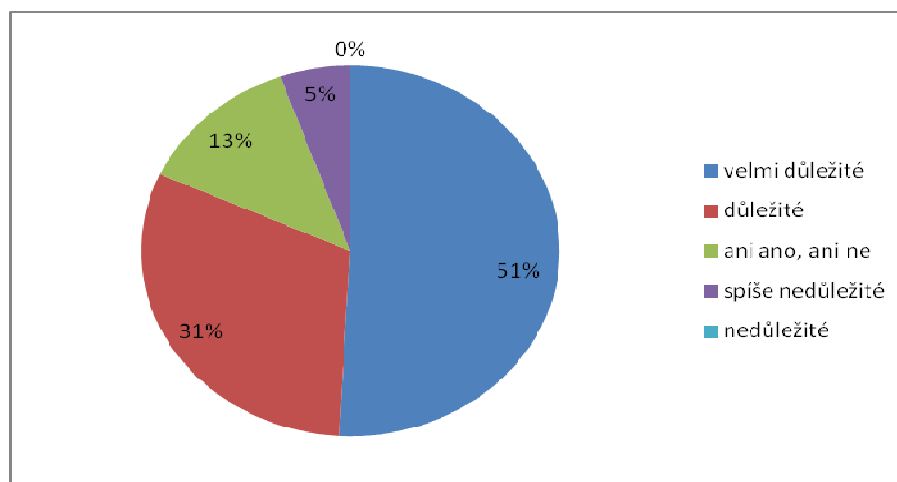

5) Jak důležité si myslíte, že je pro správný vývoj dítěte dítěti pravidelně číst?

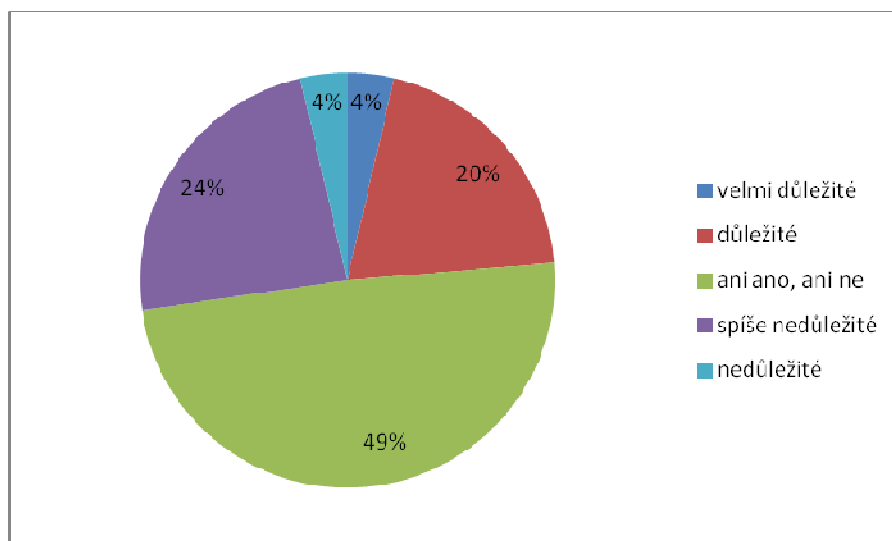
Odpovědi na tuto otázku jsou z pohledu autora zajímavé a celkem potěšující. 51% dotazovaných je přesvědčeno o velké důležitosti četby, 31% uvedlo, že je pravidelná četba důležitá, odpověď ani ano, ani ne uvedlo 13% dotazovaných. Jako nedůležitou vidí četbu 4% respondentů.

6) Jak důležité si myslíte, že je pro správný vývoj dítěte společná hra rodičů a dětí?

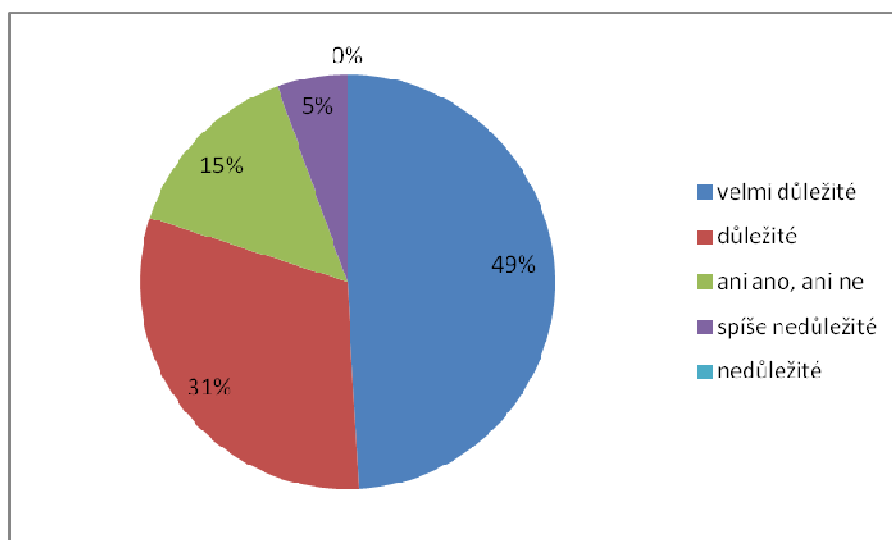
To, že je společná hra rodičů a dětí velmi důležitá odpovědělo 51% dotazovaných. Jako důležitou ji vidí 31% rodičů, ani ano, ani ne 13% a jako spíše nedůležitou ji označilo 5% rodičů. Potěšující je 0% odpověď, že je hra pro dítě nedůležitá.

7) Jak důležité si myslíte, že je pro správný vývoj dítěte sledování televize?

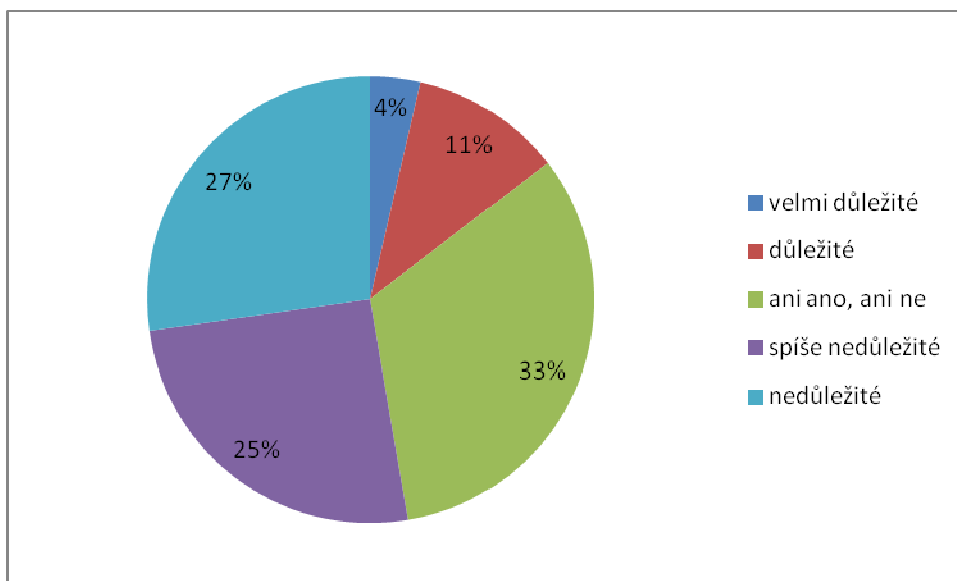
Zde je zřejmé, že sledování televize je nedůležité pro 4% respondentů, zároveň však označilo 4% dotazovaných sledování televize jako velmi důležité. Většina dotazovaných: 49% odpověděla, že sledování televize je i není důležité.

8) Jak si myslíte, že je důležitý pohyb a sport pro správný vývoj dítěte?

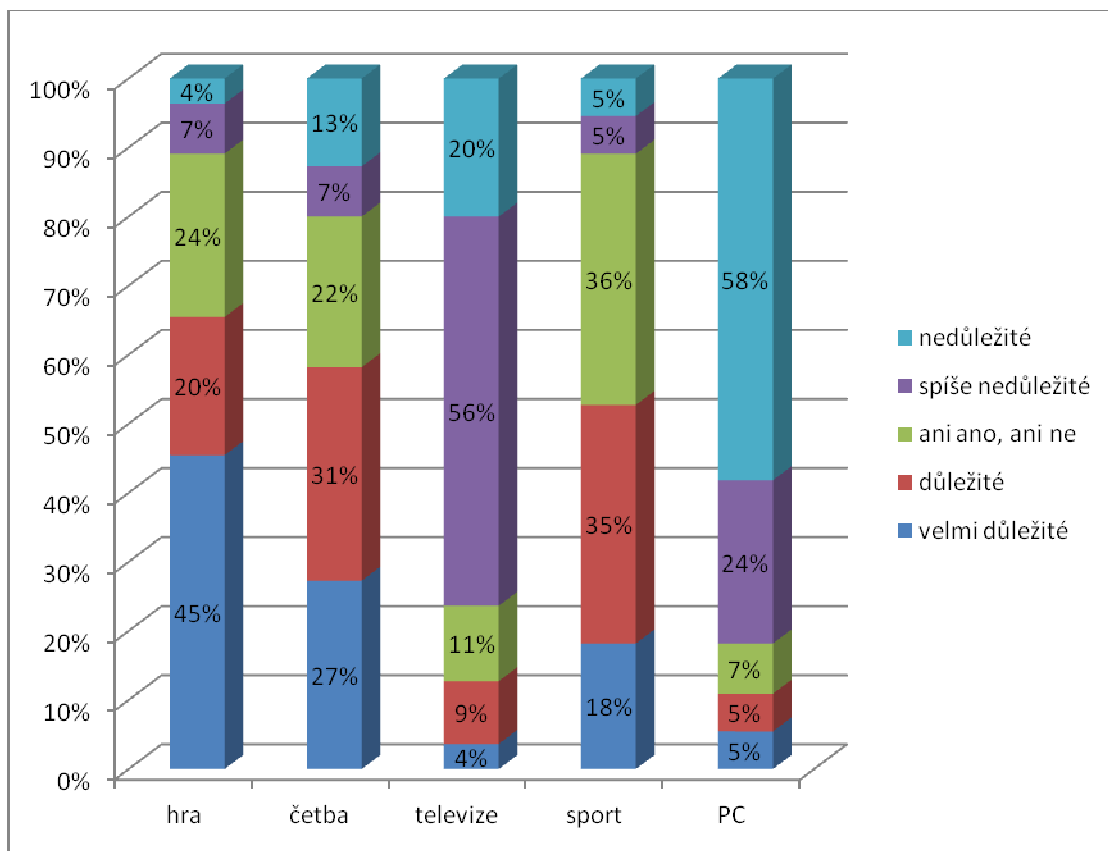
Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že pro 49% je sport a pohyb dítěte velmi důležitý. 31% dotazovaných uvedlo, že je sport pro dítě důležitý a naopak jako spíše nedůležitý jej označilo 5%, 15% rodičů odpovědělo ani ano, ani ne.

9) Jak si myslíte, že je důležité hraní her na počítači pro správný vývoj dítěte?

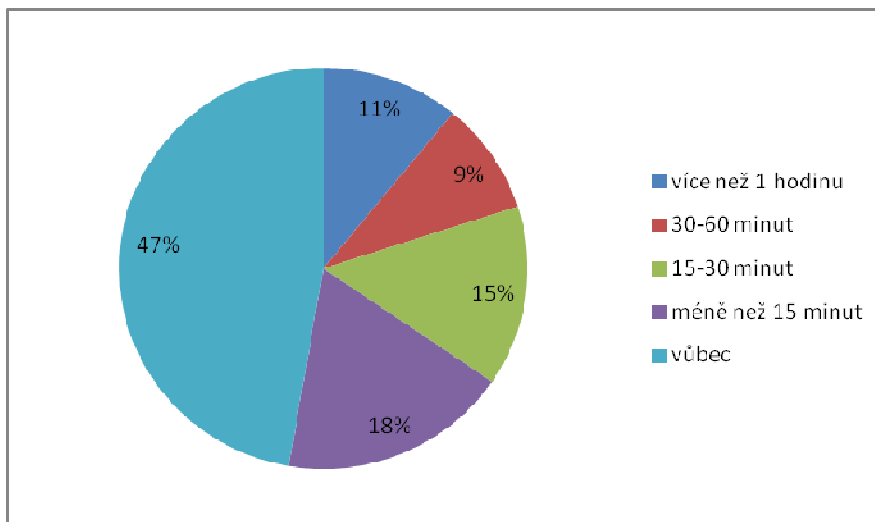
Na tuto otázku odpověděla většina respondentů - ani ano, ani ne 33%, 25% tuto činnost označilo jako spíše nedůležitou a 27% odpovědělo, že je nedůležitá, jako velmi důležitou označilo tuto činnost 4% rodičů.

10) Přiřaďte následující možnosti ke stupni důležitosti na správný vývoj dítěte: televize, počítač, hra dítěte (ne na PC), četba, sport (pohyb)

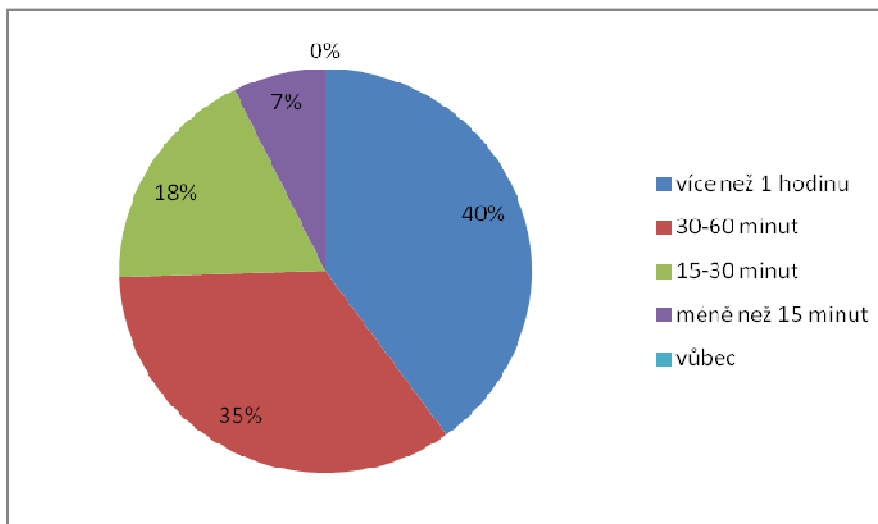
Z tohoto grafu je zřejmé, že 45% rodičů upřednostňuje hru svého dítěte a dali ji tak na první místo v důležitosti na správný vývoj dítěte. Sledování televize uvedlo 56% rodičů jako spíše nedůležité a hry na počítači v 58% považují za nedůležité. Četba pro dítě byla jako velmi důležitá v 27% a sport je z pohledu respondentů v 18% velmi důležitý na správný vývoj dítěte.

11) Kolik času denně tráví Vaše dítě hraním her na PC?

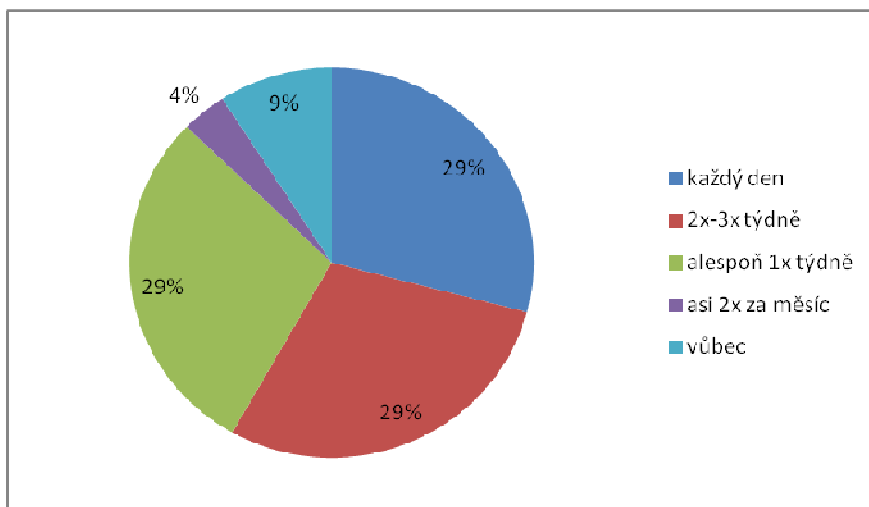
Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že více než 1 hodinu denně si hraje hry na PC 11% dětí, 30-60 minut denně je to 9%, 15-30 minut 15%, 18% si hraje méně než 15 minut a většina, tj. 47% nehraje hry na PC vůbec.

12) Kolik času denně Vaše dítě sleduje vysílání v televizi?

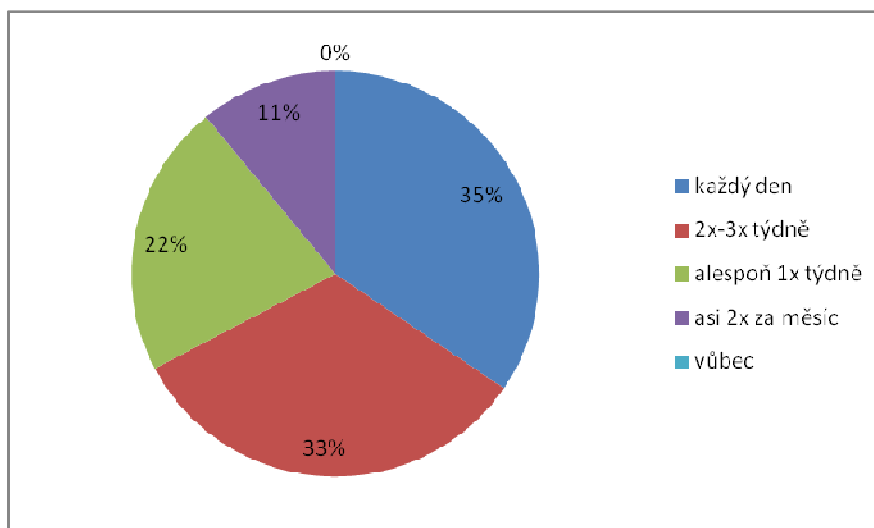
Z uvedených odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že děti sledují televizní vysílání více než 1 hodinu denně v 40%, 30-60 minut denně v 35%. 18% dotazovaných uvedlo, že jejich děti sledují televizní vysílání 15-30 minut denně a 7% méně než 15 minut.

13) Jak často svému dítěti čtete?

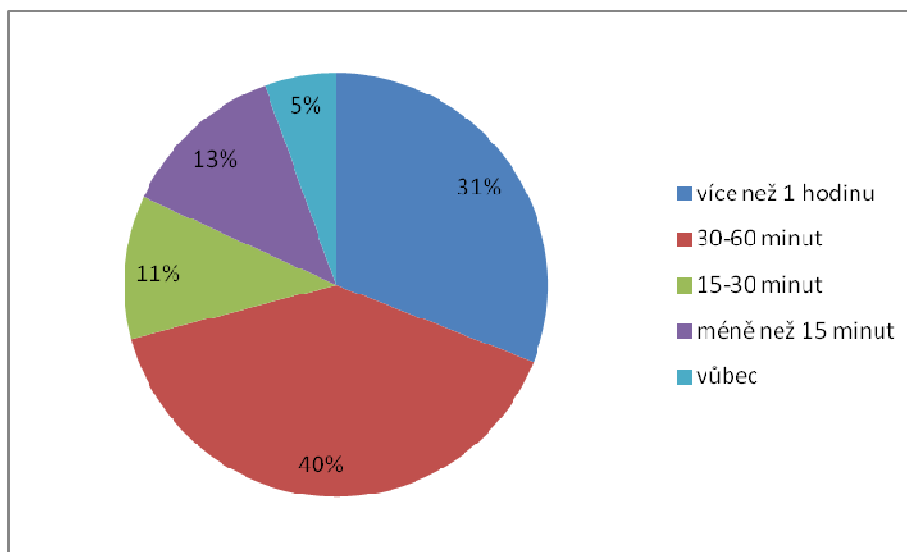
Z dalšího grafu je zřejmé, že shodně 29% respondentů uvedlo, že čtou dětem denně, 2x-3x týdně, nebo alespoň 1x týdně. 4% rodičů uvedlo, že čtou dětem asi 2x za měsíc a 9% uvedlo, že nečtou dětem vůbec.

14) Jak často se společně s Vaším dítětem věnujete fyzickým aktivitám (procházky do parku, návštěva dětského hřiště, sportovní aktivity atp.)

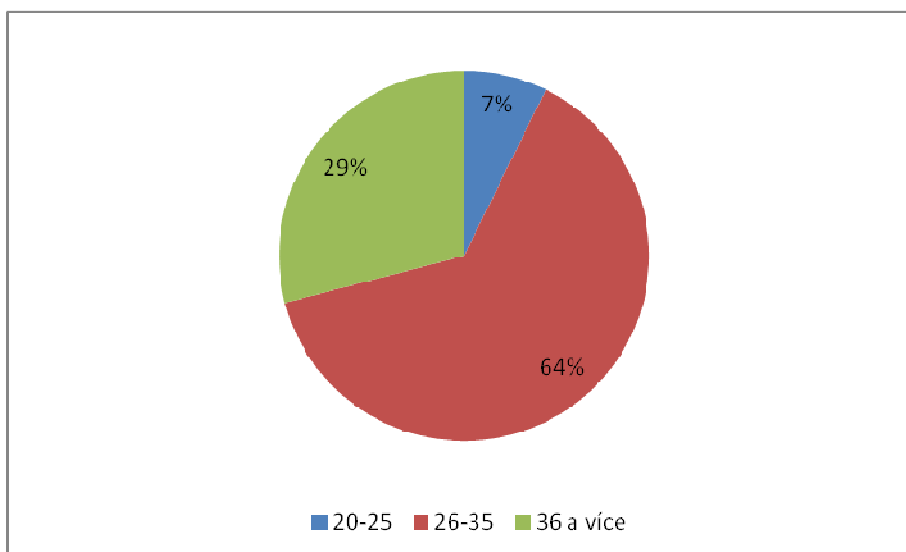
V odpovědích na tuto otázku je uvedeno, že se 35% rodičů věnuje s dítětem fyzické aktivitě každý den, 33% 2x-3x týdně a 22% alespoň 1x týdně. 11% rodičů se věnuje fyzické aktivitě pouze 2x za měsíc.

15) Kolik času denně přibližně věnujete společné hře se svým dítětem?

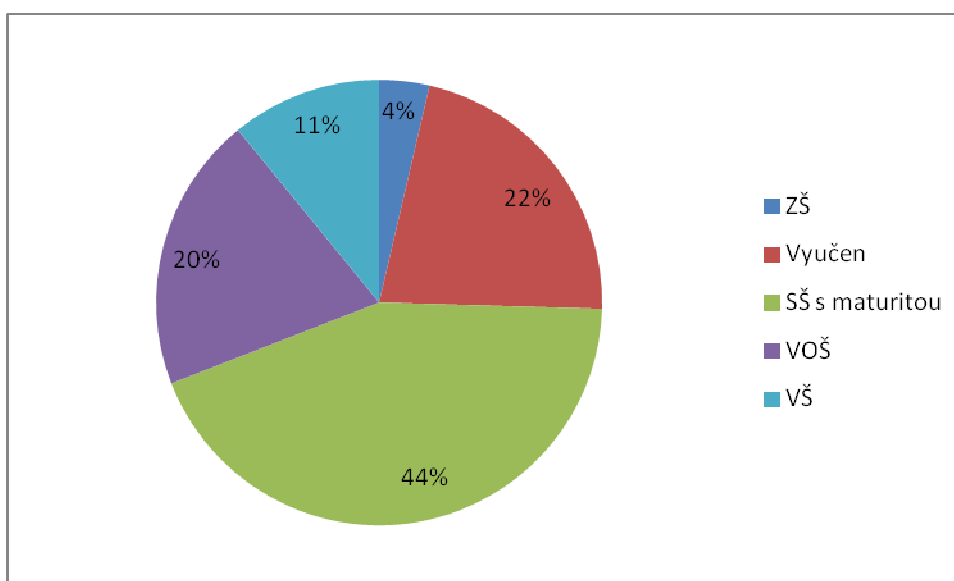
Potěšující je odpověď na tuto otázku, kdy 31% dotazovaných odpovědělo, že si hraje se svým dítětem více než 1 hodinu denně a 40% dotazovaných 30-60 minut denně. 13% rodičů uvedlo, že si se svým dítětem hraje méně než 15 minut denně a 5% rodičů odpovědělo, že si se svým dítětem nehraje vůbec.

16) Váš věk:

V tomto případě rodiče odpověděli, že 64% je ve věku 26-35 let, 29% ve věku 36 a více let a 7% ve věku 20-25 let.

17) Vzdělání:

Z tohoto grafu vyplývá, že odpovídali rodiče, z nichž má 44% středoškolské vzdělání, 22% je vyučeno, 20% má vyšší odborné vzdělání 11% je vysokoškolsky vzdělaných, 4% rodičů má základní vzdělání.

7.2. Shrnutí výzkumu

Co se týká společné hry rodičů a dětí, na kterou byl dotazník zaměřen, odpovědi respondentů jsou celkem uspokojivé. Z výzkumu je zřejmé, že rodiče si se svými dětmi hrají denně více než 1 hodinu - to uvedlo 31% dotazovaných. Dále 40% dotazovaných uvedlo, že si hraje se svým dítětem 30-60 minut denně. V grafu č. 6 odpovědělo 51% respondentů, že považují hru dítěte za velmi důležitou pro správný rozvoj dítěte a jako důležitou ji považuje 31% respondentů.

Na otázku č. 8 jak je důležitý pohyb a sport pro správný vývoj dítěte odpovědělo 49% dotazovaných, že sport a pohyb je velmi důležitý a jako důležitý jej označilo 31% dotazovaných. Konkrétně 35% rodičů se společně se svým dítětem věnuje sportu a fyzickým aktivitám každý den a 33% 2x-3x týdně.

Jako velmi důležité na správný vývoj dítěte považuje 51% rodičů čtení vlastnímu dítěti a 29% každý den svému dítěti čte. Shodně, tj. 29% respondentů uvádí také, že čte svému dítěti 2x-3x týdně.

Zarážející je odpověď na otázku č. 12 - kolik času denně Vaše dítě sleduje vysílání v televizi, kdy 40% rodičů odpovědělo, že jejich dítě sleduje vysílání v televizi denně více než 1 hodinu a 35% sleduje vysílání 30-60 minut denně.

S touto otázkou souvisí i otázka č. 11 - kolik času denně tráví Vaše dítě hraním her na PC. Na tuto otázku odpovědělo 11% rodičů, že jejich dítě hraje hry na PC více než 1 hodinu denně a 9% 30-60 minut denně.

8. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zdůraznit význam hry pro děti v dnešní uspěchané době. V bakalářské práci jsou popsány základní znaky hry, její postupný vývoj v dějinách od jejích počátků až po současnou dobu. V další části práce je popsáno několik druhů her z různých pohledů a samozřejmě jsou zde uvedeny informace o tom, jaká má být dětská hračka, jež je důležitým prvkem hry. Dále autor v bakalářské práci popisuje vývojové etapy dítěte od 1 do 6 let věku. Autor se zde snaží dokázat, že hrou (někdy tolik opomíjenou) se dítě učí a připravuje na další život ve společnosti.

Jak již bylo popsáno výše - hra je neodmyslitelnou součástí dětského života a vychází ze skutečných zážitků dítěte. Dítě ve hře řeší úkoly reálného světa. Hra napomáhá dítěti navazovat kontakty s dospělými i se svými vrstevníky. Hra vede ke spolupráci, napomáhá uvolnit napětí, přispívá k utváření rolí. Dítě se ve hře učí respektovat druhé, uvědomuje si jejich práva a povinnosti a tak dítě poznává principy soužití mezi lidmi. Ve hře se dítě učí vyhrávat ale i prohrávat. Dítě při hře navazuje kontakty s ostatními dětmi, vybírá si, s kým si chce hrát, s kým ne. Nesmíme zapomínat ani na to, že ve hře se rozvíjí pohybové schopnosti, zručnost, rozumová bystrost, citové reakce a prožívání.

Rodiče by si měli uvědomit, že hra je důležitá pro správný poznávací, fyzický, sociální a emoční vývoj dítěte. Hra dětem nabízí možnosti pro fyzický, intelektuální a emoční rozvoj. Volná hra povzbuzuje tvořivost, fantazii a představivost. Hraní si s ostatními dětmi poskytuje dětem příležitost pro přátelství, sociální interakce ale také konflikty a jejich řešení.

Hra je pro vývoj dítěte tak důležitá, že je Vyšší komisí národů pro lidská práva uznaná jako právo každého dítěte.

Seznam odborné literatury a jiných zdrojů

HAVLÍNOVÁ, Miluše, VENCÁLKOVÁ, Eliška a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 224 s. ISBN 80-7178-383-8.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 231 s. ISBN 80-210-0830-X.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 184 s. ISBN 80-247-0852-3.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.

LEACH, Penelope. *Dítě a já: Od narození do pěti let*. 1. vyd. Praha: Cesty, 1995. 544 s. ISBN 80-7181-033-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 143 s. ISBN 80-7178-085-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 182 s. ISBN 80-247-0870-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. 335 s.

MILLAROVÁ, Susanna. *Psychologie hry*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1978. 353 s.

MIŠURCOVÁ, Věra, FIŠER, Jiří, FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 143 s. 14-112-89.

MIŠURCOVÁ, Věra, SEVEROVÁ, Marie. *Děti, hry a umění*. 1. vyd. Praha: ISV, 1997. 195 s. ISBN 80-85866-18-8.

OPRAVILOVÁ, Eva, GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Rok v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 491 s. ISBN 80-71-78-847-3.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č.32
405/2004-22, kterým se vydává Rámcový vzdělávací program pro
předškolní vzdělávání.

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším
odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění.

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

studuji poslední ročník vysoké školy UJAK v Praze obor vzdělávání dospělých.

Budu velice ráda, pokud mi věnujete krátký čas k vyplnění dotazníku.

Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky použiji ke své bakalářské práci, ve které se zabývám významem hry pro vývoj dítěte.

V dotazníku prosím odpovídejte zakroužkováním správné možnosti.

Kontakt: Jana Knesplová, e-mail: j.knesplova@centrum.cz

Univerzita Jana Amose Komenského, Roháčova 1101/89, Praha 3, Žižkov.

1) Věk Vašeho dítěte?

- a) méně než 3 roky
- b) 3 - 4 roky
- c) 5 - 6 let

2) Pohlaví Vašeho dítěte?

- a) chlapec
- b) dívka

3) Vlastníte ve Vaší domácnosti počítač?

- a) ano
- b) ne

4) Vlastníte ve Vaší domácnosti televizor?

- a) ano
- b) ne

5) Jak důležité si myslíte, že je pro správný vývoj dítěte dítěti pravidelně číst?

- 1 - velmi důležité
- 2 - důležité
- 3 - ani ano, ani ne
- 4 - spíše nedůležité
- 5 - nedůležité

6) Jak důležité si myslíte, že je pro správný vývoj dítěte společná hra rodičů a dětí?

- 1 - velmi důležité
- 2 - důležité
- 3 - ani ano, ani ne
- 4 - spíše nedůležité
- 5 - nedůležité

7) Jak důležité si myslíte, že je pro správný vývoj dítěte sledování televize?

- 1 - velmi důležité
- 2 - důležité
- 3 - ani ano, ani ne
- 4 - spíše nedůležité
- 5 - nedůležité

8) Jak si myslíte, že je důležitý pohyb a sport pro správný vývoj dítěte?

- 1 - velmi důležité
- 2 - důležité
- 3 - ani ano, ani ne
- 4 - spíše nedůležité
- 5 - nedůležité

9) Jak si myslíte, že je důležité hraní her na počítači pro správný vývoj dítěte?

- 1 - velmi důležité
- 2 - důležité
- 3 - ani ano, ani ne
- 4 - spíše nedůležité
- 5 - nedůležité

10) Přiřad'te následující možnosti ke stupni důležitosti na správný vývoj dítěte: *televize, počítač, hra dítěte (ne na PC), četba, sport (pohyb)*

- 1
.....
- 2
.....
- 3
.....
- 4
.....
- 5
.....

11) Kolik času denně tráví Vaše dítě hraním her na PC?

- Více než 1 hodinu
- 30 - 60 minut
- 15 - 30 minut
- Méně než 15 minut
- Vůbec

12) Kolik času denně Vaše dítě sleduje vysílání v televizi?

- Více než 1 hodinu
- 30 - 60 minut
- 15 - 30 minut
- Méně než 15 minut
- Vůbec

13) Jak často svému dítěti čtete?

- Každý den
- 2x - 3x týdně
- Alespoň 1x týdně
- Asi 2x za měsíc
- Vůbec

14) Jak často se společně s Vaším dítětem věnujete fyzickým aktivitám (procházky do parku, návštěva dětského hřiště, sportovní aktivity....)

- Každý den
- 2x - 3x týdně
- Alespoň 1x týdně
- Asi 2x za měsíc
- Méně než 2x za měsíc

15) Kolik času denně přibližně věnujete společné hře se svým dítětem?

- Více než 1 hodinu
- 30 - 60 minut
- 15 - 30 minut
- Méně než 15 minut
- Vůbec

16) Váš věk: a) 20 – 25   b) 26 -35   c) 36 a více

17) Vzdělání: a) ZŠ   b) vyučen   c) SŠ s maturitou   d) VOŠ   e) VŠ

Děkuji za poskytnutá data.

Bibliografické údaje

Jméno autora: Jana Knesplová

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Vývojové etapy dětství od 1 do 6 let a funkce hry

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 49

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů literatury a pramenů: 16

Vedoucí práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc.